

A „halmozottan hátrányos helyzetű gyermek”

Mi kellene a tényleges esélyteremtéshez?

L. Ritók Nóra, Igazgyöngy Alapítvány, 2024.

Mit jelent a HH, HHH?

(2013. évi XXVII. Törvény alapján)

HH, ha egy tényező, HHH, ha legalább két tényező fennál az alábbiakból:

1. A szülőknél legfeljebb általános iskolai végzettség.
 2. Ha az igénylés idejéhez viszonyítva legalább 12 hónapig a szülő nyilvántartott álláskereső.
 3. Olyan lakáskörülmények között él, ahol korlátozottan biztosítottak az egészséges fejlődéséhez szükséges feltételek
- HHH, ha legalább két tényező fennál.

A szegénység számokban

2022-ben már a népesség 19,6 százalékát érintette a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázata – ez **1,863 millió** ember.

981 ezer ember él súlyos anyagi és szociális deprivációban.

A lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók aránya az általános iskolákban Budapesten 3,7 százalék, Nógrádban **17 százalék**. 10 százalék fölötti volt az ilyen diákok aránya Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Jász-Nagykun-Szolnok megyében.

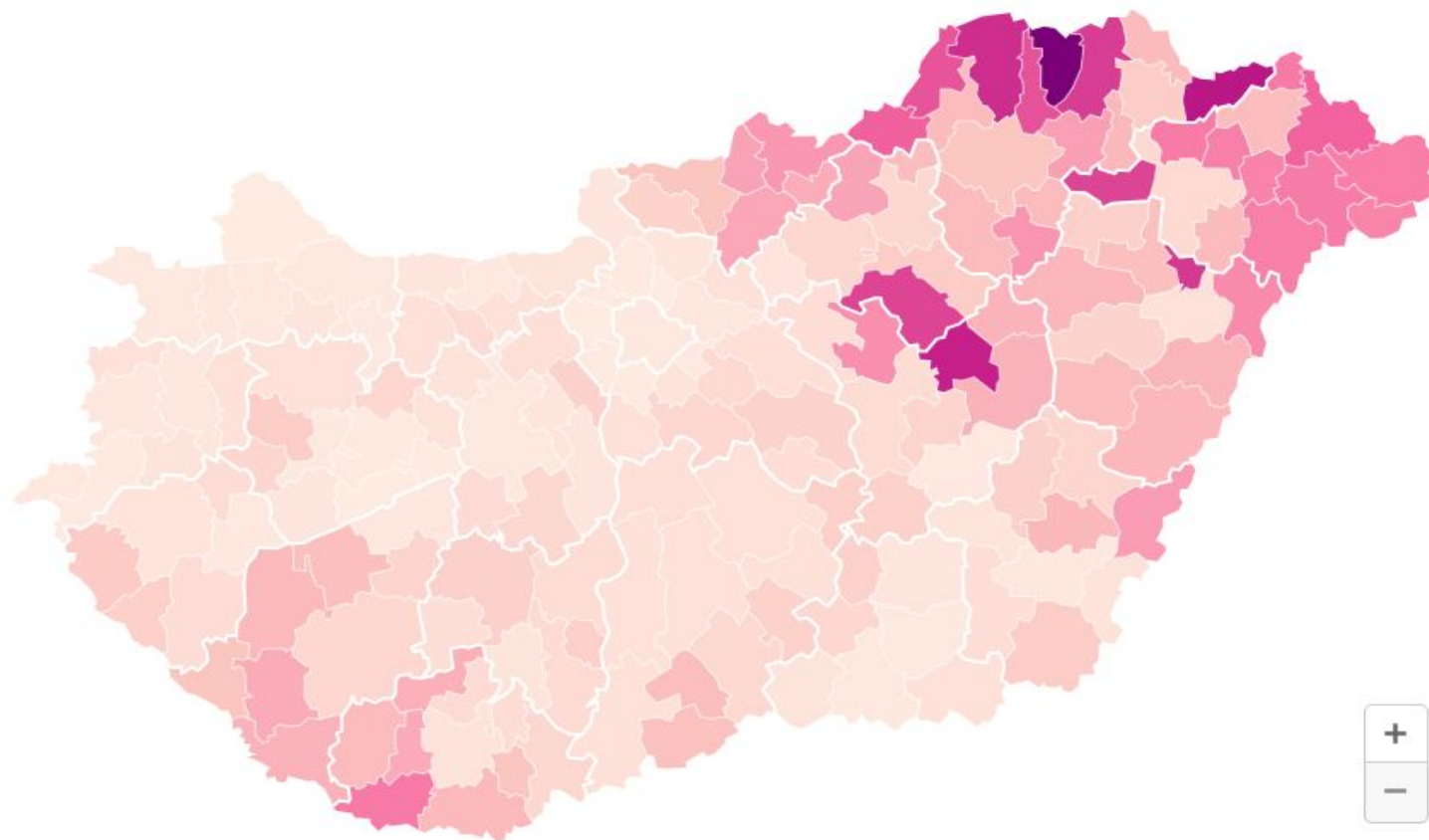
A HHH-s gyerekek aránya a nappali oktatásban Budapesten 0,6 százalék volt. A Borsod-Abaúj-Zemplén megyében lévő encsi járásban az általános iskolában nappali képzésben tanulók **62,5 százaléka** volt HHH, de magas volt a hevesi (43 százalék) és a kunhegyesi járásban (49 százalék) is.

A korai iskolaelhagyók aránya – a többi régiótól jelentősen leszakadva –

Észak-Magyarországon volt a legmagasabb, itt a fiatalok **több mint egyötöde** (20,8%) hagyta abba tanulmányait, mielőtt középfokú végzettséget szerzett. (forrás KSH adatok)

A halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) tanulók aránya, 2021/2022

Általános iskolai tanulók, nappali oktatásban, %

Halmazottan hátrányos helyzetű (HHH) az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult tanuló, akinél a következő három körülmény közül legalább kettő fennáll – alacsony a szülők iskolai végzettsége, alacsony a szülők foglalkoztatottsága, elégtelen lakókörnyezetben, illetve lakáskörülmények között él –, továbbá a nevelésbe vett gyermek, valamint az utógondozói ellátásban részesülő tanuló.

Térkép: Telex.hu • Forrás: [KSH](#) • Térképadatok: © OSM • Adatok letöltése • A készítéshez használt program: [Datawrapper](#)

A gyerekszegénység nem értelmezhető önállóan.
Csak a családdal együtt, és a szegénység társadalmi
beágyazottságával.

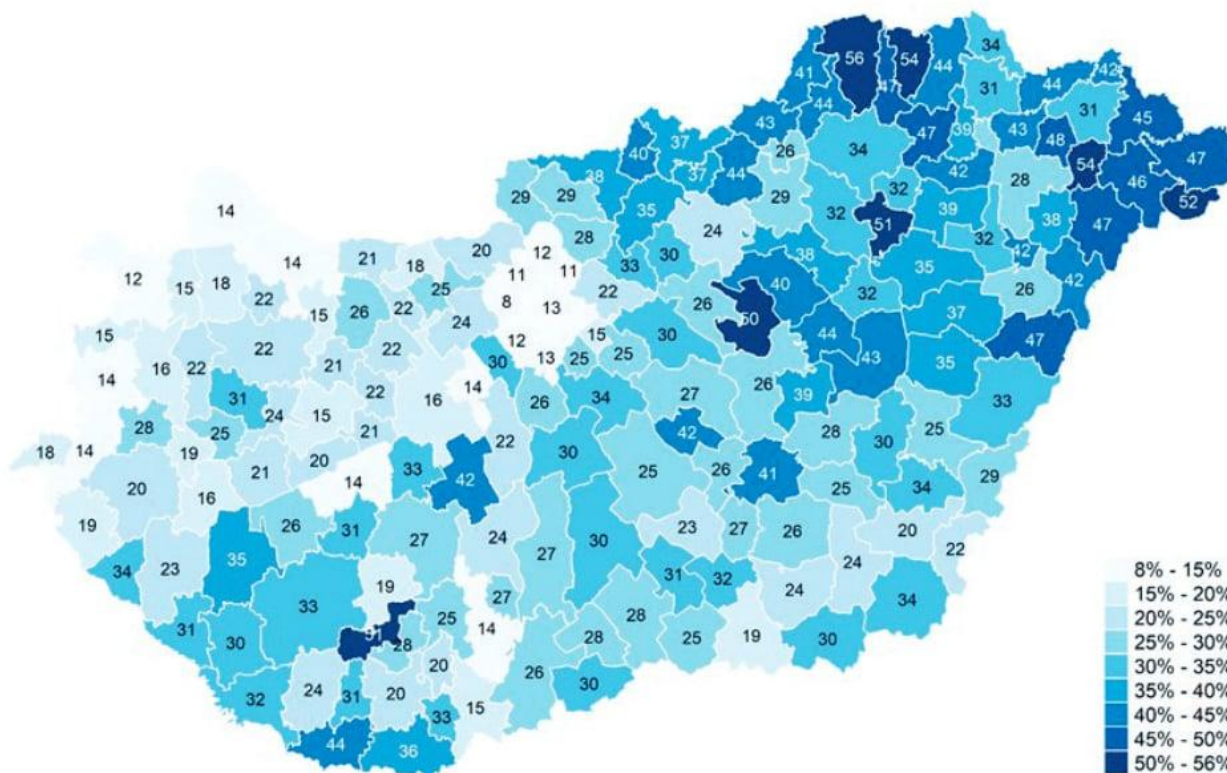
A szegénység földrajzi kiterjedése...

Halmazódó szegénységtényezők.

Megjelent: Kolosi Tamás – Szelényi Iván – Tóth István György (szerk. 2022): Társadalmi Riport 2022. Budapest: TÁRKI

272

1. ábra. Súlyos anyagi deprivációban élők aránya járásonként (%)

Forrás: Saját számítások.

Vajon a statisztika valós képet mutat?
Mi van mögötte?

Mi hat a gyerekre? A lakhatási szegénység....

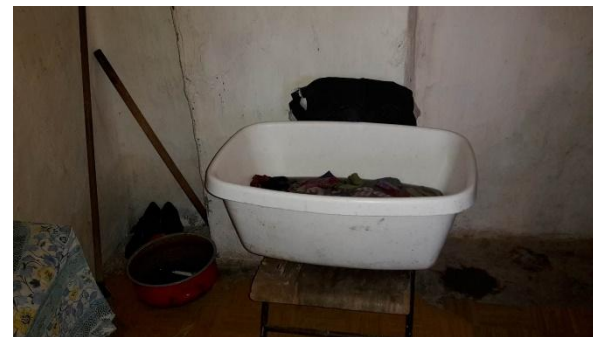
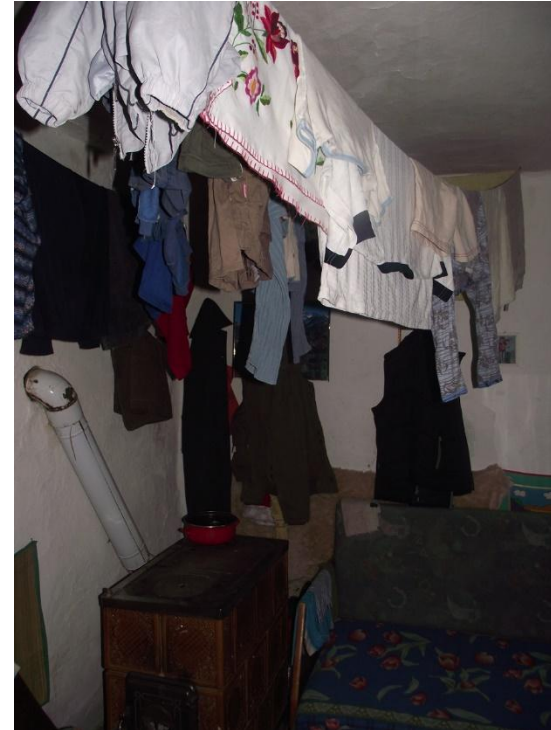
A biztonság hiánya...

Az áram (a legális áramszerezés) hiánya.

A vezetékes víz hiánya....

Az élelem hiánya....

A minimális tartalék hiánya...

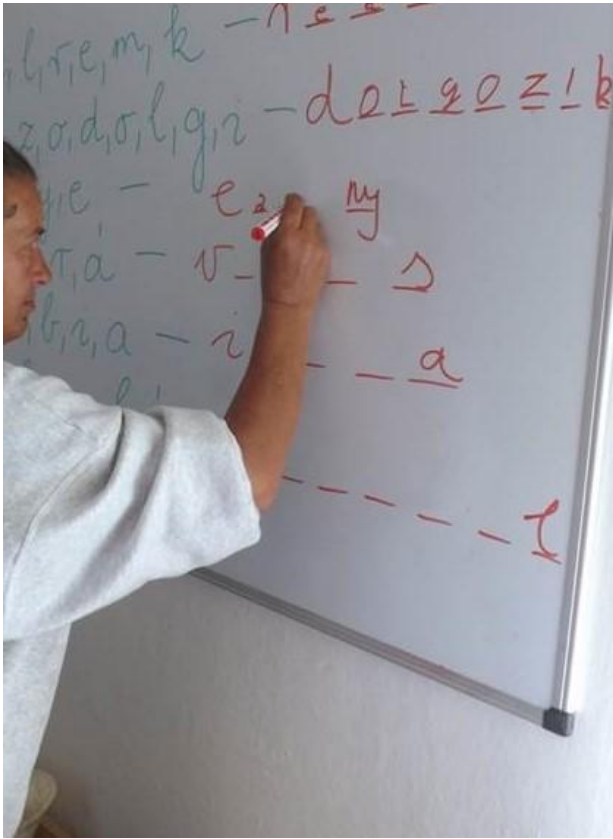
A zsúfoltság. A személyes tér hiánya...

A tanulási környezet hiánya....

Nincs meg a tanulást támogató szülői háttér....

A játék, a mesélési, olvasási, az iskola által elvárt
beszélgetési kultúra hiánya...

Hiány az önfenntartási képességekben,
tudásban, világlátásban.

A boldogulás alternatívái: a közmunkától a
feketezónáig...

Rendkívül alacsony munkavállalói kompetenciák.

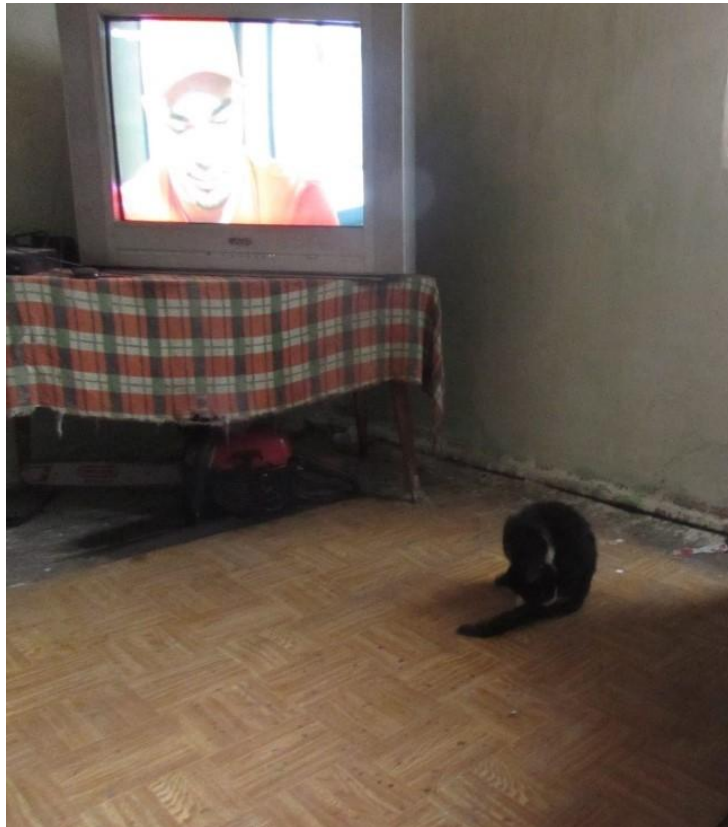
A túlélési stratégiák nem az integrációt/inklúziót
támogatják.
A minta pedig átöröklődik.

Az eladósodás hatalmas...és ebben a társadalmi csoportban szinte mindenkit érint, ami gátja a legális munkavállalásnak.

A többségi társadalom még mindig a 19.századi szegénységképhez viszonyít, a 21.század fogyasztói világában is.

„Én is megbuktam az iskolában...”

„Én se tanultam szakmát, mégis itt
vagyok...”

„HA FELNÖVÖK, ÉN IS
KÖZMŰNKÁS LESZEK....”

A generációs szegénységben élő gyerekek
tudják, mikor jön a családi pótlék...

Tudják, mi az a Provident hitel.

Megtanulnak túlélni.

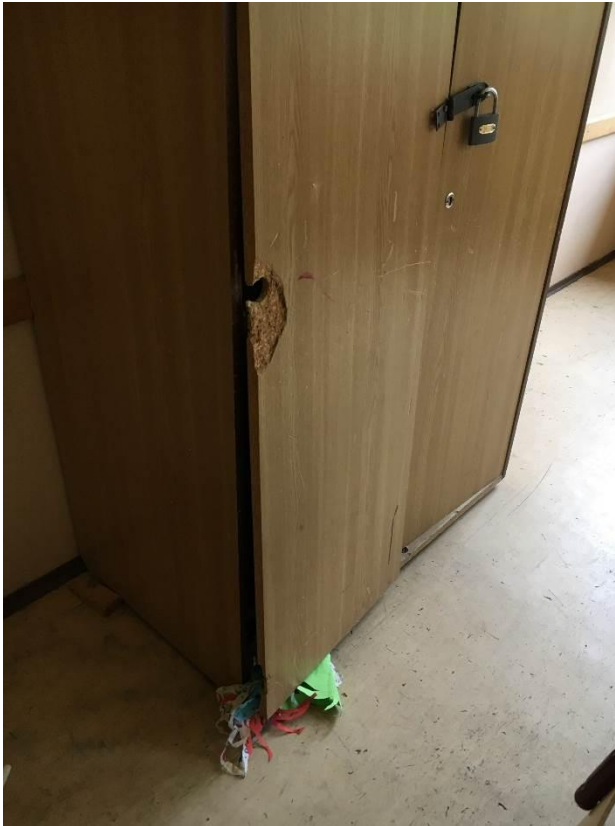
De nem tanulnak meg változtatni a
sorsukon.

És mindez ismétlődik... generációkon át.

Majd az iskola?

Az iskolarendszertől a leszakadó társadalmi csoportok gyerekei ma sem kapnak olyan tudást, amiből másfajta életstratégiát építhetnek. Az oktatási elvesztette esélykiegyenlítő funkcióját.

A szegénység transzfer hatása az iskolában óriási.

Éhes, nincs felszerelése, fáradt, kialvatlan, ápolatlan, tetves, nem megfelelő a ruházata, nincs szabálytudata, fejletlen a finom-motorikája, kevés a szókincse, figyelemkoncentrációja gyenge, érzelmi intelligenciája, szociális készségei fejletlenek, gyenge a számfogalma, szocializációs gondok vannak vele, agresszív, csúnya szavakat használ, tiszteletlen, kudarcűrő képessége gyenge, énképe negatív, önértékelése zavaros, később alapkészségei nem erősödnek, nem tud megtanulni rendszeren olvasni, szövegértése gyenge, hamar dohányzik, herbált használ, nem megfelelő irányban kompenzál, végül magántanuló lesz, lemorzsolódik, kimarad...

Oktatási szegregáció

Az egyházi iskolarendszer

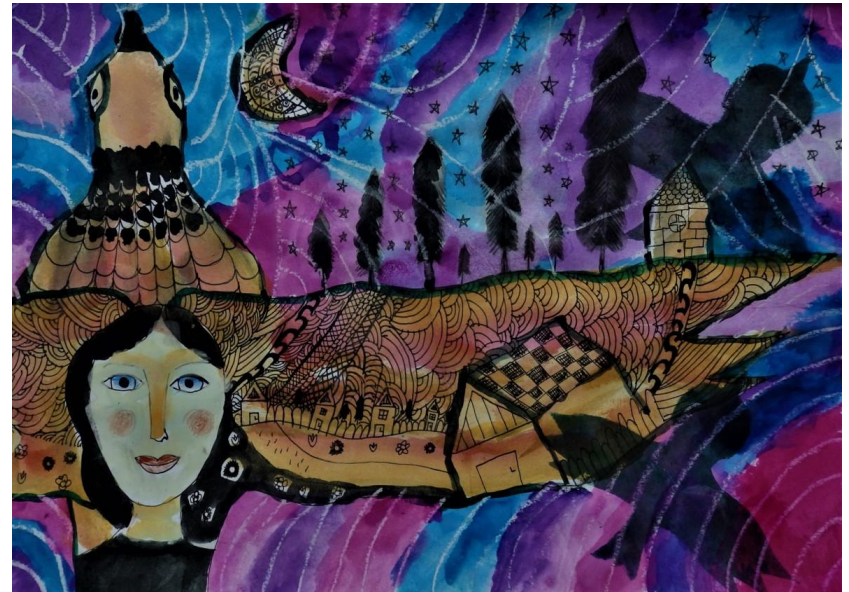
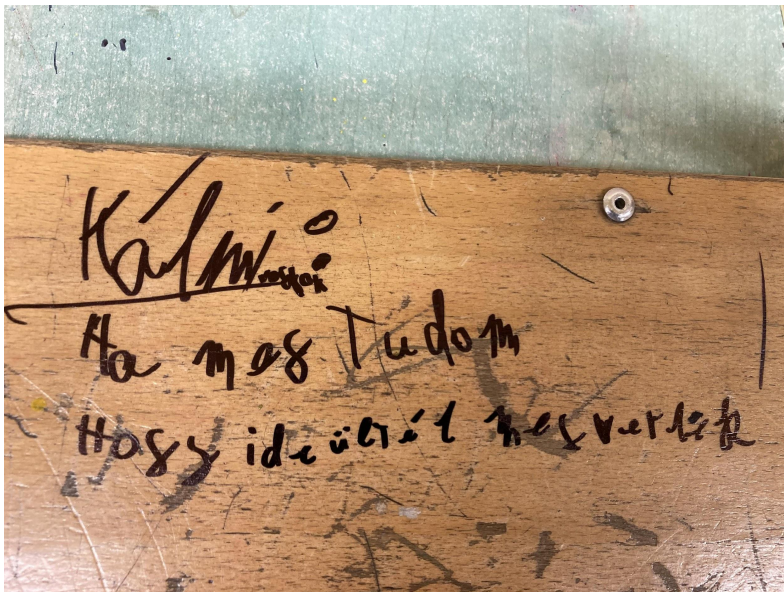
Szakemberhiány

Kiegészítés, a szegénység transzfer hatásával szembeni eszköztelenség

A központi elvárások értelmezhetetlensége

Funkcionális analfabetizmus

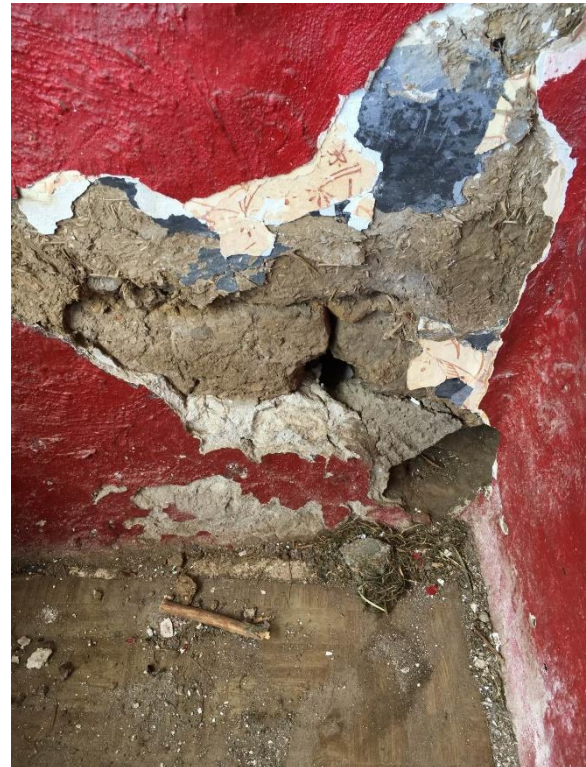
A megfelelési kényszer hatása, a látszatközpontú működés igazolása

Mi így próbáljuk:

Az **Igazgyöngy** modellje egy ígéretesnek tűnő,
civil fejlesztés.

Kiindulópontja az **oktatás**, de ismeri és kezeli az
oktatás hatását **leamortizáló** tényezőket is.

Néhány adat az Igazgyöngyről:

Hat településen speciális művészetoktatás (600 gyerekkel)

Tanoda (70 gyerekkel)

17 településen folyamatos szociális munka + 11 faluban eseti (1200 család)

Társadalmi vállalkozás (10 főállású foglalkoztatott+ alkalmi munkavállalóival bevontak)

Együttműködés 7 egyetemmel

Told, az esélyteremtő pilotprogram helyszíne, 300 lakossal

Az Igazgyöngy modellje a „Képessé tevés” mentén szerveződik.

Egyéni életstratégia-építés
(iskola, tanoda,
ösztöndíjprogram,
munkahelyteremtés,
önfenntartási képességek
fejlesztése)

Közösségi, támogató értékrend
kialakítása

Az aktivitás támogatása

Komplex, hosszútávú stratégia

Együttműködéseken alapuló
szemlélet

Törekvés a rendszerszintű
hatásra

Pótoljuk, amit az iskola nem tud....

Szociális kompetenciafejlesztő művészettel nevelés az iskolában....

Személyes kompetenciák: önbizalom, énkép, identitás

A **társas kompetenciák** fejlesztése nélkülözhetetlen az életben való boldoguláshoz.

Az együttműködési készségeket gyerekkorban kell megalapozni, ugyanúgy, mint a toleranciát és a szolidaritást.

Tanuljunk alkotva.... „Amit hallok –
elfelejtem,. Amit látok – megismerem,. Amit
csinálok – megtanulom“.

Íráskészség (finommotorika) fejlesztése (vonalbiztonság,
betűelemek dekoratív felhasználása)

Megfigyelési képességek, koncentráció fejlesztése (olyan feladatokkal, ami a gyerek életkori sajátosságához igazodik, mesébe ágyazottan, vagy saját élményre támaszkodva)

Szabálytartás az alkotás során. Szempontok a feladatban, amire az értékelésnél vissza kell térni, az **önértékelés** fejlesztéséhez. (kisebb, nagyobb, ugyanolyan, ugyanannyi, akár matematikai feladvány is lehet a feladat része.)

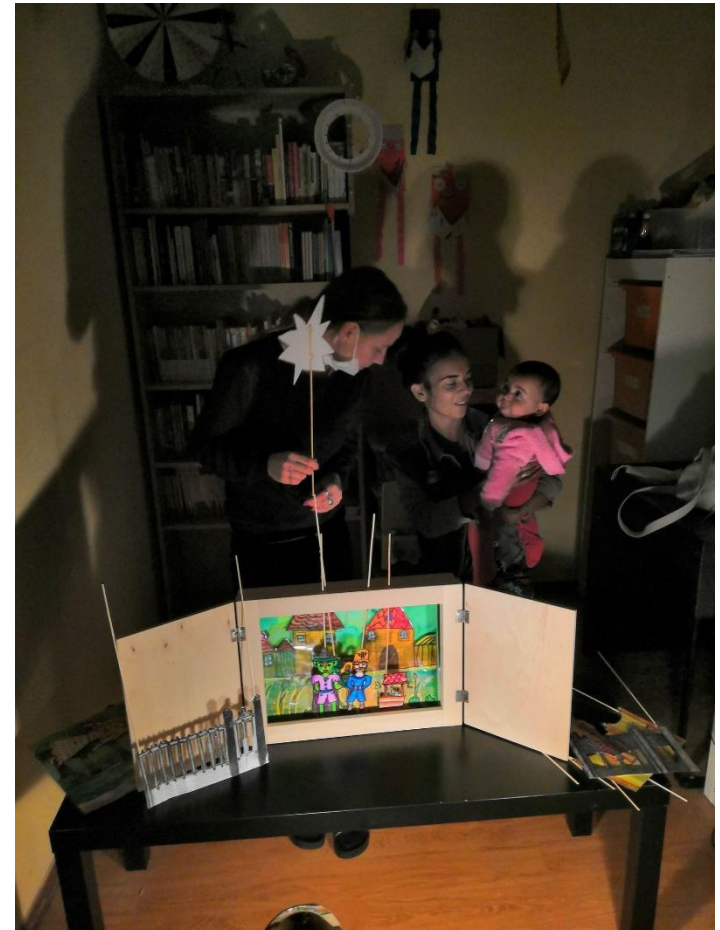
Egyéni készségfejlesztések az atipikus tanodánkban...

Fejlesztések a legkorábbról indulva, a szakmatanulásig...

Programok a család és az iskola között...

Fejlesztések makro- és mikroközösségekben....

Pótoljuk a felnőtteknél is, amit lehet.

A következő generációért dolgozunk....de a mostanival.

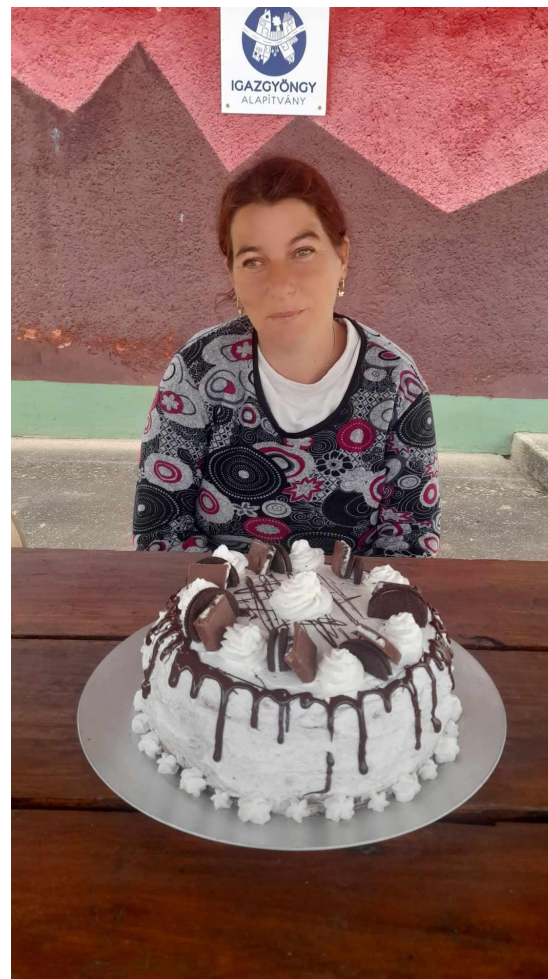
Dolgozunk a lakhatási szegénység felszámolásán.(Pl. kártyás villanyóra-, házjavítási-, szociális bérlakásprogram, az önfenntartási képességek fejlesztésével..)

Alkotás és közösségfejlesztés

Alkotás és közösségformáló értékrend

Együtt, egy élhetőbb faluért....

Munkahely nélkül nem megy...

Az alkotással a szülők fejlesztése is sikeres....
Szuno projekt

A rendszer az ügyeket kezeli, de az okokat érintetlenül hagyja. Nem fejlesztí a felnőtteket (sem), és nem alkalmaz prevenciót.

Ügyek és okok

Milyen ügyek jelentenek problémát az iskolában? (néhány példa)

- ÜGYek
- Megette a padtársa uzsonnáját.
- Lopott a büfében, vagy az iskola melletti boltban.
- Megvert valakit.
- Elaludt az órán.
- Nem érdekli, hogy milyen osztályzatot kap, nem lehet motiválni.
- OKok
- Éhes volt.
- Akart egy csokit...Ő is vágyott rá...de neki sosincs erre pénze.
- Ezt a konfliktuskezelési módot ismeri otthonról.
- Otthon nem tudott aludni, mert egész éjjel horrorfilmeket néztek a többiek a tv-ben.
- Otthon nem érdekelt senkit, milyen jegyet kapott. A szülők sem tanultak otthon sosem.

Ügykezelési módok....

- Elégtelen osztályzatok. (Gyakran nem a tudásért, hanem a magatartásért büntetve vele.)
- Osztályfőnöki, szaktanári figyelmeztetések.
- Behívják a szülőt.
- Nevelési tanácsadóba küldik a gyereket, szakvéleményt kérnek.
- Jelzéssel vannak a gyerekjóléti szolgálat felé.
- Iskolacserét ajánlanak (ahol van rá lehetőség).
- Magántanulói státuszt ajánlanak.
- ÉS AZ OKOKKAL, AMELYEK AZ ÜGYEKET ÚJRATERMELIK, KI FOGLALKOZIK?
- Megnyílnak az akták, aztán becsukódnak...aztán újra megnyílnak...
- A védelembe vett gyerekek gyerekei is védelembevétel alá kerülnek.
Ugyanazok a körök...újra és újra.

Az okok pedig világosan látszanak: a szülők generációja sem a családjuktól, sem az iskolától nem kapott elég muníciót egy másfajta életstratégia építéséhez. Azt adják át a gyerekeiknek, amit tudnak, ahogy élnek.

Más intézmények? Egymástól eltérő protokoll,
az együttműködések adminisztratív igazolása, a
hatósági eszközök alkalmazása, a prevenció
hiánya, a BM büntető attitűdjének kiterjesztése.

Mi hiányzik a megoldáshoz?

Reális helyzetelemzés

Esélykiegyenlítő oktatás

A lakhatási szegénység csökkentése

A szülők edukálása

Pénzügyi tudatosság fejlesztése

Komplex problémakezelés

Hosszú távú, kormányokon átívelő stratégia

Társadalmi hatékonyságmérés

A szemlélet megváltoztatása ügy-kezelőről
ok-kezelőre

Valós politikai szándék

De vajon miért nincs politikai szándék?

Eredmények az Igazgyöngyből,
(15 év alatt, Toldon)

javuló tanulmányi eredmények az iskolában

megszűnő lemorzsolódás

szakmatanulás

érettségiző gyerekek

csökkenő kriminalizáció

bővülő közösség, közösségi szabályokkal

fejlődő munkavállalói kompetenciák

évek óta nem szület 18 év alatti lány

minimalizálódó kiemelés

az idén volt a negyedik falunapunk

változó túlélési stratégiák

javuló pénzügyi tudatosság

Hogy mi az Igazgyöngy sikerének titka? Talán az a szemlélet, ami ezeken a kulcsfogalmakon nyugszik:
**Komplex problémakezelés....képessé tevés...
helyzetbe hozás....és egy kis mosoly.**

Köszönöm a figyelmet!

<https://igazgyongyalapitvany.hu/>
<http://nyomorszeleblog.hvg.hu/>